

ИЗБОР И ПРАЋЕЊЕ ПЕРФОРМАНСИ ЛИЦА КОЈА УЧЕСТВУЈУ У ПРОЦЕСУ АКРЕДИТАЦИЈЕ

Преиспитао: ПРСМ Радивоје Николичић

Одобрио: в.д. директор Проф. др. Ацо Јанићијевић

Садржај:	Страна:
1. Предмет и подручје примене	4
2. Референтна документа, дефиниције и скраћенице	4
3. Избор и праћење перформанси лица која учествују у процесу акредитације	7
3.1 Улоге лица укључених у оцењивање	7
3.2 Улоге лица која учествују у процесу одлучивања	9
3.3 Критеријуми за избор оцењивача и техничких експерата	9
3.4 Критеријуми за избор експерата за одлучивање	12
3.5 Критеријуми за избор лица из АТС-а	12
3.6 Кандидовање за оцењиваче и техничке експерте	14
3.6.1 Подношење пријаве	14
3.6.2 Провера података из пријаве и избор кандидата за обуку/информативни семинар	14
3.7 Обука за оцењиваче и информативни семинар за техничке експерте	15
3.8 Оцена задовољења критеријума и компетентности кандидата за оцењиваче, и техничке експерте, именовање оцењивача и техничких експерата и упис у Регистар	15
3.8.1 Оцена задовољења критеријума за избор	15
3.8.2 Оцена задовољења критеријума кандидата за оцењиваче	15
3.8.3 Оцена задовољења критеријума кандидата за техничке експерте и упис у регистар	16
3.8.4 Избор и именовање оцењивача и упис у Регистар	16
3.8.5 Легитимација	16
3.8.6 Позивање на статус оцењивача и техничког експерта	16
3.9 Избор, именовање и упис у Регистар експерата за одлучивање	16
3.10 Праћење перформанси учесника у процесу оцењивања	17
3.10.1 Праћење рада	17
3.10.2 Најављено/ненајављено осведочење	18
3.10.3 Разматрање мишљења и приговора	18
3.11 Праћење перформанси учесника у процесу одлучивања	18
3.12 Усавршавање и напредовање	20
3.13. Записи о оцењивачима и техничким експертима	20
3.14. Брисање из Регистра	21
3.15 Међусобни односи АТС-а и ангажованих лица у процесу акредитације	22

3.15.1	Предмет и трајање обављања посла	22
3.15.2	Обавезе оцењивача и техничких експерата	22
3.15.3	Накнада оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање	23
3.15.4	Документација која се доставља оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање	24
3.16	Сукоб интереса, интегритет, непристрасност и поверљивост	24
3.16.1	Сукоб интереса	24
3.16.2	Интегритет и непристрасност	24
3.16.3	Поверљивост	24
3.16.4	Консултантске услуге	24
4.	Дистрибуција документа	24
5.	Прилози	24
6.	Обрасци	25
7.	Листа измена документа – АТС-ПР02	25
	Прилог 1	26
	Прилог 2	27
	Прилог 3	28

1. ПРЕДМЕТ И ПОДРУЧЈЕ ПРИМЕНЕ

Овим документом прописују се: функције чланова тима за оцењивање и осталих учесника у процесу акредитације, критеријуми за избор, начин кандидовања и обучавања оцењивача, техничких експерата и експерата за одлучивање о акредитацији; оцењивање задовољења критеријума за њихов избор, именовање и упис у одговарајуће регистре; праћење њихових перформанси приликом обављања оцењивања и одлучивања у поступку акредитације; усавршавање и напредовање; записи који се воде о оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање; начин брисања из Регистра, међусобни односи АТС-а и оцењивача, техничких експерата и експерата за одлучивање, као и захтеви у вези сукоба интереса.

Поступак избора и праћења перформанси оцењивача, техничких експерата и експерата за одлучивање, спроводи АТС у циљу обезбеђења одговарајућих ресурса потребних за оцењивање тела за оцењивање усаглашености (у даљем **тексту ТОУ**) и одлучивања о акредитацији ТОУ.

2. РЕФЕРЕНТНА ДОКУМЕНТА, ДЕФИНИЦИЈЕ И СКРАЋЕНИЦЕ

- SRPS ISO/IEC 17000:2008, Оцењивање усаглашености – Речник и општи принципи;
- SRPS ISO/IEC 17011: 2007, Оцењивање усаглашености – Општи захтеви за акредитациона тела која акредитују тела за оцењивање усаглашености;
- SRPS ISO 19011: 2011, Упутства за проверавање система менаџмента;
- ILAC-G11:07/2006, ILAC Guidelines on Qualifications and Competence of Assessors and Technical Experts;
- EA 3/12M:2013, EA Policy for the Accreditation of Organic Production Certification;
- IAF MD 16:2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији Сертификационих тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу храном (FSMS);
- IAF MD 13:2015, IAF MD – Захтеви за знања особља акредитационог тела за систем менаџмента безбедношћу информација (ISO/IEC 27001);
- IAF MD 8:2015 Примена ISO/IEC 17011:2004 при акредитацији сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом у области медицинских уређаја (ISO 13485);
- IAF MD14: 2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији верификационих и валидационих тела за гасове стаклене баште (ISO 14065);
- **IAF MD 20:2016 Generic Competence for AB Assessors: Application to ISO/IEC 17011.**

Поред термина дефинисаних у наведеним референтним документима, у овом документу користе се и термини са следећим значењем:

Тим за оцењивање:	Тим за оцењивање који спроводи оцењивање у поступку акредитације или одржавања акредитације ТОУ и састоји се, по правилу, од водећег оцењивача, једног или више техничких оцењивача и једног или више техничких експерата.
Оцењивач:	Лице именовано од стране АТС-а да спроводи оцењивање у поступку акредитације, самостално или као члан тима за оцењивање.
Водећи оцењивач:	Водећи оцењивач је оцењивач који поседује потребно знање и искуство и спроводи оцењивање елемената система менаџмента за одређену врсту и област акредитације и има крајњу одговорност за активности оцењивања

што укључује: израду плана оцењивања у циљу ефективног коришћења ресурса, вођење тима током оцењивања, спречавање и разрешавање могућих конфликта, доношење одлуке и помоћ тиму за оцењивање да донесе закључке и налазе о оцењивању, представљање тима оцењиваном ТОУ, давање смерница и упутства техничким експертима односно оцењивачима који су на обуци, израда и прослеђивање извештаја о оцењивању АТС-у, на начин који омогућава и оцењиваном ТОУ и АТС-у предузимање одговарајућих мера и доношење одговарајућих одлука.

Водећи оцењивач је, по правилу, вођа тима за оцењивање, ако се тим састоји од два или више чланова.

Водећи оцењивач може, у току истог оцењивања, обављати и послове техничког оцењивача, за области акредитације за које поседују техничку компетентност.

**Технички
оцењивач:**

Технички оцењивач је оцењивач који поседује потребно знање и искуство и спроводи оцењивање техничке компетентности ТОУ за одређену врсту и област акредитације. .

**Технички
експерт:**

Технички експерт је стручно лице које поседује потребно знање и искуство из специфичне области оцењивања усаглашености, у којој обавља послове ТОУ које је предмет оцењивања, именован је од АТС-а, да као члан тима, обавља послове техничке експертизе за одређено оцењивање, као и да пружи техничке савете тиму за оцењивање, али нема статус оцењивача.

Технички експерт, у току оцењивања односно осведочења у обављање послова оцењивања усаглашености, мора бити, по правилу, праћен од стране оцењивача.

Технички експерт може обавити осведочења самостално, уколико се осведочење састоји искључиво од посматрања обављања послова оцењивања усаглашености које обавља тело за оцењивање усаглашености и не укључују интервју са посматраним особљем.

**Менаџер
предмета
акредитације**

Лице стално запослено у АТС-у, одређено да води конкретан предмет акредитације, што поред координације активности у појединим фазама процеса акредитације, подразумева комуникацију и сарадњу са тимом за оцењивање и оцењиваним ТОУ, у координацији са шефом одсека/руководиоцем одељења, по питањима поштовања политике, процедура и правила акредитације АТС-а, учешће у преиспитивању пријаве за акредитацију, састављању тима за оцењивање и преглед документације добијене са оцењивања, као и могуће учешће у тиму за оцењивање у функцији водећег оцењивача, техничког оцењивача или техничког експерта, у зависности од његових квалификација и компетентности, односно кодова из Регистра. По потреби учествује у одлучивању о акредитацији за врсту акредитације за коју је водећи оцењивач, у предмету у коме није учествовало у оцењивању као оцењивач/технички експерт.

**Шеф
одсека/руковод
илац одељења
за акредитацију**

Лице стално запослено у АТС-у, одређено да поред других послова у складу са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у АТС-у, заједно са надлежним МПА, преиспитује пријаве за акредитацију, саставља тим за оцењивање, прегледа - разматра

извештај са оцењивања и другу документацију добијену са оцењивања. По потреби учествује у одлучивању о акредитацији за врсту акредитације за коју је водећи оцењивач, у предмету у коме није учествовало у оцењивању као оцењивач/технички експерт.

Комисија за акредитацију

Комисија образована од стране директора АТС-а, да на основу вредновања информација добијених у процесу(има) пре одлучивања и других релевантних информација, за сваки предмет акредитације који је предат на одлучивање, предложи одлуку о акредитацији ТОУ. Комисија се састоји од стално запосленог особља у АТС-у, који нису учествовали у процесу оцењивања ТОУ, који је претходио одлучивању и екстерно ангажованих експерата за одлучивање, који обезбеђују потребну техничку експертизу за врсту акредитације и област оцењивања усаглашености у којој ради ТОУ.

Експерт за одлучивање о акредитацији

Стручно лице које поседује потребно знање и искуство из специфичне области оцењивања усаглашености, у којој обавља послове ТОУ о чијој се акредитацији одлучује, именовано од АТС-а, да као члан Комисије за акредитацију, обавља послове вредновања информација из процеса оцењивања ТОУ и утврђивања адекватности информација за доношење одлуке да су захтеви за акредитацију испуњени. .

Праћење перформанси:

Оцена карактеристика учесника у оцењивању и учесника о одлучивању, које се односе на њихову компетентност и личне особине, приказане током оцењивања и/или одлучивања у поступку акредитације.

Подносилац пријаве за оцењивача/техничког експерта/експерта за одлучивање:

Лице које је заинтересовано да обавља послове оцењивача или техничког експерта за потребе акредитације или експерта за одлучивање о акредитацији и које је поднело пријаву АТС-у за оцењивача/техничког експерта или експерта за одлучивање.

Кандидат за обуку за оцењивача и кандидат за информативни семинар:

Подносилац пријаве, који испуњава критеријуме за избор оцењивача и техничких експерата из Одељка 3.3 ове процедуре, и кога Комисија за избор и праћење перформанси оцењивача и техничких експерата (у даљем тексту Комисија) позове на обуку за оцењиваче, односно информативни семинар за техничке експерте.

Кандидат за оцењивача:

Подносилац пријаве који испуњава критеријуме за избор оцењивача из Одељка 5 ове процедуре и који је похађао обуку за оцењиваче АТС-а (у даљем тексту обука) и положио тест провере знања.

Кандидат за техничког експерта/експерта за одлучивање:

Подносилац пријаве који испуњава критеријуме за избор за техничког експерта из Одељка 3.3, односно из Одељка 3.4 за експерте за одлучивање ове процедуре и који је похађао информативни семинар за техничке експерте/експерте за одлучивање или присуствовао информативном састанку у АТС-у.

Предлог за именовање и

Предлог који Комисија упућује директору АТС-а да се подносилац пријаве, (који задовољава критеријуме за избор оцењивача из Одељка 3.3

упис у Регистар оцењивача:	ове процедуре, за кога се Комисија, током оцењивања осведочила да је компетентан и који је позитивно оцењен у свим фазама избора, описаним у Одељку 3.8 ове процедуре), именује за оцењивача АТС-а и упише у Регистар.
Предлог за именовање и упис у Регистар техничког експерта:	Предлог који Комисија упућује директору АТС-а, да се подносилац пријаве, (који задовољава критеријуме за избор техничких експерата из Одељка 3.2 ове процедуре, а који је похађао информативни семинар за техничке експерте или присуствовао информативном састанку у АТС-у), именује у статус техничког експерта АТС-а и упише у Регистар.
Именовање експерата за одлучивање о акредитацији и упис у Регистар експерата за одлучивање:	Предлог који Савет за акредитацију упућује директору АТС-а, да се подносилац пријаве, (који задовољава критеријуме за избор експерата за одлучивање из Одељка 3.3 ове процедуре, а који је похађао информативни семинар за експерте за одлучивање или присуствовао информативном састанку у АТС-у), именује као експерт за одлучивање и упише у Регистар експерата за одлучивање.

Скраћенице:

АТС:	Акредитационо тело Србије
ТОУ:	Тело за оцењивање усаглашености
ЕА:	Европска организација за акредитацију
ИЛАС:	Међународна организација за акредитацију лабораторија
IAF:	Међународни акредитациони форум
ISO:	Међународна организација за стандардизацију
MLA	Мултилатерални споразум у оквиру ЕА или IAF-а
MRA	Споразум о међусобном признавању у оквиру ИЛАС-а
МПА	Менаџер предмета акредитације
ШО	Шеф одсека из одељења за акредитацију
РО	Руководилац одељења за акредитацију
КА	Комисија за акредитацију
FSMS	Систем менаџмента безбедношћу хране
ISMS	Систем менаџмента безбедношћу информација

3. ИЗБОР И ПРАЋЕЊЕ ПЕРФОРМАНСИ ЛИЦА КОЈА УЧЕСТВУЈУ У ПРОЦЕСУ АКРЕДИТАЦИЈЕ

3.1 Улоге лица укључених у оцењивање

АТС именује тим за оцењивање за свако оцењивање у поступку акредитације и/или одржавања акредитације. При именовању тима за оцењивање, АТС користи оцењиваче (водеће оцењиваче и техничке оцењиваче) који имају одговарајуће образовање, потребно искуство и одговарајуће

обуке, као и техничке експерте који поседују адекватно знање и искуство за специфичне области оцењивања усаглашености. Осим оцењивача запослених у АТС-у, за одређена оцењивања АТС ангажује екстерне оцењиваче и техничке експерте, уписане у Регистар оцењивача и техничких експерата, као и кандидате за оцењиваче у поступку њиховог избора током осведочења у њихову компетентност. Комуникацију и сарадњу са тимом за оцењивање, пре, за време и после оцењивања обавља надлежни МПА за конкретно оцењивање, по потреби уз консултовање ШО, односно РО.

У Табели 1 су приказане улоге лица укључених у оцењивање: водећег и техничког оцењивача, техничког експерта, као и менаџера предмета акредитације, односно шефа одговарајућег одсека и/или руководиоца одговарајућег одељења, који у случају потребе тумачења политике, процедура и правила акредитације АТС-а, заједнички покривају потребна знања и вештине.

Уколико АТС ангажује оцењиваче и техничке експерте уписане у регистар другог акредитационог тела, потписника МЛА/МРА спразума коме је приступио АТС, који не говоре српски језик, АТС, по потреби, обезбеђује превод у току оцењивања. За превођење документације ТОО је по правилу одговорна оцењивана организација, **што се уређује уговором о акредитацији.**

У случају ангажовања оцењивача или техничког експерта из иностранства, са њим се пре реализације оцењивања, пошто му је уручена потребна документација за оцењивање, преведена на енглески језик, реализује информативни састанак, у циљу упознавања са правилима и процедурама АТС, као и са начином извештавања. На састанку обавезно присуствују представник Комисије, руководиоца одговарајућег одељења и шеф одговарајућег одсека, као и помоћник директора за развој и квалитет, а по потреби и помоћник директора за међународну сарадњу.

Улога	Водећи оцењивач	Технички оцењивач	Технички експерт	МПА/ШО/РО
Оцењивање техничке компетентности за одређену врсту и област акредитације	Могућа допунска улога	Основна улога		Могућа допунска улога
Оцењивање система менаџмента	Основна улога	Могућа допунска улога		Могућа допунска улога
Вођење тима и координација активности између чланова тима за оцењивање	Основна улога			Могућа допунска улога
Пружање техничке експертизе	Могућа допунска улога	Основна улога	Основна улога	Могућа допунска улога
Тумачење политике, процедура и правила акредитације АТС-а	Основна улога	Могућа допунска улога		Основна улога

Табела 1: Улоге лица укључених у оцењивање

3.2 Улоге лица укључених у одлучивање

Чланом 28. Статута АТС-а (Сл. гласник РС бр. 97/11), је уређено да директор АТС-а доноси одлуке о акредитацији, а Чланом 61. је уређен начин одлучивања о акредитацији. Прописано је да директор доноси одлуке о акредитацији на предлог комисије за акредитацију.

Комисије за акредитацију се састоје од: саветника директора (организује и руководи радом комисије за акредитацију), помоћника директора за развој и квалитет (предлаже директору састав комисија и учествује у њиховом раду из домена своје компетентности као оцењивача, односно због провере поштовања правила и процедура АТС-а у процесу оцењивања), по потреби руководиоца одељења/шефа одсека и/или менаџера предмета акредитације који има компетентност оцењивача/техничког експерта за предмет (послове оцењивања усаглашености) у оквиру кога се одлучује о акредитацији и обавезно једног или више експерата из Регистра експерата за одлучивање о акредитацији (секторских комитета), чији је задатак да обави(е) послове вредновања информација из процеса оцењивања ТООУ и да заједно са осталим члановима комисије утврди(е) адекватност информација за доношење одлуке да су захтеви за акредитацију испуњени.

По правилу, за свако одлучивање, комисија има другачији састав, због потребе да се испуни захтев референтних докумената за рад акредитационих тела, који се односи на техничку компетентност при одлучивању.

Комисија за акредитацију разматра информације из предмета који је доспео на одлучивање, утврђује његову комплетност, вреднује јасност, разумљивост и довољност информација на основу којих се доноси одлука о акредитацији сходно процедури за одлучивање и доделу акредитације.

Потребна знања и вештине за преглед извештаја о оцењивању и других информација доспелих на одлучивање и за предлагање одлуке о акредитацији, у сваком конкретном предмету за одлучивање, комисија покрива својим саставом као целина.

Директор, према прописаној процедури *Одлучивање и додела акредитације (АТС ПР15)* разматра и ако прихвати предлог одлуке комисије за акредитацију, доноси одлуку о акредитацији или може затражити додатне информације/објашњења од стране комисије за акредитацију или спровођење додатног оцењивања. Додатно оцењивање се спроводи у складу са наведеном процедуром и након тога комисија **за** акредитацију поново даје предлог одлуке о акредитацији директору.

3.3 Критеријуми за избор оцењивача и техничких експерата

Критеријуми за избор оцењивача и техничких експерата АТС-а су:

- **образовање:** оцењивачи (водећи и технички) и технички експерти морају имати високу стручну спрему у области природно-математичких, друштвено-хуманистичких, медицинских или техничко-технолошких наука. Додатно, технички оцењивачи и технички експерти који оцењују сертификациона тела која спроводе сертификацију у области органске производње морају да имају завршен факултет који одговара категорији односно групи производа из обима акредитације нпр. Дипломирани инжењер пољопривреде, дипломирани инжењер прехранбене технологије, доктор ветеринарске медицине и сл.;
- **професионално искуство:**
 - технички оцењивачи и технички експерти треба да имају:
 - а) најмање четири године радног искуства у одређеној области која је предмет акредитације, од тога не мање од две године за одређену врсту акредитације које је стечено у периоду не дужем од пет година у односу на датум пријављивања; додатно,;

технички оцењивачи и технички експерти који оцењују сертификациона тела која спроводе сертификацију у области органске производње у складу са референтним документима и мерама контроле који су еквивалентни са ЕУ регулативом, морају да поседују и адекватна знања о ЕУ прописима којима се уређује органска производња и Codex Alimentarius SAC/GL 32-1999, као и да поседују искуство у надзору и/или оцењивању у трећим земљама;

- водећи оцењивачи треба да имају:
 - а) најмање четири године радног искуства у одређеној области која је предмет акредитације, од тога не мање од две године у систему менаџмента за одређену врсту акредитације, ако нису запослени у АТС-у;
 - б) запослени у АТС-у треба да имају најмање три године одговарајућег радног искуства стеченог у АТС-у, односно најмање три године претходно стеченог радног искуства у одређеној области која је предмет акредитације, од тога не мање од две године у систему менаџмента за одређену врсту акредитације;
- кандидати за оцењиваче у области оцењивања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом и система менаџмента заштитом животне средине морају имати радно искуство у области менаџмента квалитетом (нпр. менаџер квалитета, област планирања производње, услуге) односно радно искуство у области менаџмента заштитом животне средине (нпр. менаџер квалитета, члан тима за поступање у случају опасности, искуство у превенцији загађења).
- **личне особине:** оцењивачи и технички експерти морају бити, у складу са захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 19011, комуникативни, поштени, искрени, дискретни, тактични, аналитични, способни да разликују суштинске и важне, од мање важних тачака, способни да прикупе објективне доказе и да их коректно и објективно оцене, упорни, непристрасни, поуздани, поверљиви и др;
- **познавање одговарајућих стандарда, прописа и поступка акредитације:**
 - оцењивачи морају познавати, разумети и на адекватан начин примењивати критеријуме и стандарде који се користе за акредитацију ТООУ, прописе из области акредитације **укључујући и техничке прописе за потребе именована и овлашћивања ТООУ**, правила акредитације, процедуре и упутства АТС-а, одговарајуће смернице ЕА, ИЛАС и IAF и других међународних и националних организација, праксу и технике оцењивања;
 - технички експерти треба да разумеју основе стандарда за акредитацију и политику АТС-а;
 - водећи оцењивачи морају добро познавати, разумети и примењивати захтеве система менаџмента за одређену врсту акредитације и поседовати потврду о обучености на курсевима или другим обукама;
 - водећи оцењивачи треба, додатно, да имају знање и способност за припрему и планирање оцењивања, организовање и вођење тима за оцењивање, доношење одлука и закључака везаних за оцењивања, писање извештаја о оцењивању;
 - **посебно за контролна тела, водећи оцењивачи треба да су способни да оцене тип контролног тела (тип А, тип Б или тип Ц);**
 - технички оцењивачи морају добро познавати, разумети и примењивати техничке захтеве за одређену врсту акредитације, а технички оцењивачи и технички експерти морају имати техничко знање за област оцењивања усаглашености;
 - **технички оцењивачи и технички експерти за лабораторије и контролна тела морају поседовати специфична знања, како се то захтева, за део или за цео обим акредитације, што укључује:**

- правилно извођење одговарајућих метода испитивања и еталонирања и активности контролисања,
 - процену мерне несигурности,
 - компетентност за анализу резултата испитивања оспособљености,
 - захтеве за испитивање, еталонирање и контролисање, као и техничку основу за те захтеве,
 - типичне области проблема који су повезани са испитивањем, еталонирањем и контролисањем,
 - специфичне екстерне захтеве који се односе на послове из обима акредитације (нпр. прописи, кодекси и стандарди),
 - организацију и терминологију у лабораторијама или контролним телима која је повезана са предметним испитивањем, еталонирањем и контролисањем и сродним процесима.
- конкретизацију наведених критеријума – утврђивање специфичних техничких знања, за техничке оцењиваче и техничке експерте за лабораторије, за сваку техничку област, врши одговарајући стални или привремени технички комитет за лабораторије, што укључује и начин доказивања и вредновања испуњавања критеријума;
 - технички оцењивачи и технички експерти за контролна тела морају да поседују специфично знање о начину рада контролног тела у оквиру жељеног обима акредитације, односно у одређеној области контролисања, укључујући:
 - познавање захтева и метода контролисања;
 - познавање процеса контролисања и извештавања о контролисању, укључујући технике контролисања;
 - познавање контролисаних производа / процеса;
 - познавање важећег законодавства и безбедносних мера;
 - познавање метода узорковања, тамо где је то релевантно;
 - познавање техника оцењивања, укључујући технике које се користе за оцењивање стручног мишљења.
 - конкретизацију наведених критеријума – утврђивање специфичних техничких знања, за техничке оцењиваче и техничке експерте за контролна тела, за сваку област контролисања, врши одговарајући стални или привремени технички комитет за контролна тела, што укључује и начин доказивања и вредновања испуњавања критеријума;
 - технички оцењивачи и технички експерти за сертификациона тела за сертификацију производа морају да поседују специфично знање о начину рада сертификационог тела у оквиру жељеног обима акредитације, односно у одређеној области сертификације, укључујући:
 - познавање захтева и поступка сертификације;
 - познавање појединачних процеса унутар поступка сертификације и извештавања о оцењивању – вредновању усаглашености, укључујући технике оцењивања;

- познавање сертифицираних производа;
- познавање важећег законодавства и безбедносних мера у области сертификације;
- познавање метода узорковања, тамо где је то релевантно;
- конкретизацију наведених критеријума – утврђивање специфичних техничких знања, за техничке оцењиваче и техничке експерте за сертификациона тела за сертификацију производа, за сваку област сертификације, врши одговарајући стални или привремени технички комитет за сертификациона тела, што укључује и начин доказивања и вредновања испуњавања критеријума;
- технички оцењивачи и технички експерти засертификациона тела за сертификацију система менаџмента, морају да поседују знања наведена у Прилогу 3 за сваки појединачан систем менаџмента;
- утврђивање специфичних техничких знања, за техничке оцењиваче и техничке експерте за сертификациона тела за сертификацију особа, провајдера за испитивање оспособљености, GHG верификатора, врши одговарајући стални или привремени технички комитет;
- кандидати за техничке оцењиваче у области оцењивања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом и система менаџмента заштитом животне средине морају имати завршене обуке у примени метода управљања квалитетом односно обуке о вредновању перформанси животне средине или интерну обуку о складиштењу, мешању, коришћењу и одбацивању материјала и њиховом утицају на животну средину (управљање отпадом) или обуку за план поступања у случају опасности;
- кандидати за оцењиваче у области оцењивања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом и система менаџмента заштитом животне средине треба да имају завршену обуку за оцењиваче/интерне оцењиваче или обуку за менаџере квалитета, као и четири комплетне провере са укупно 20 дана провере у задње три године.
- кандидати за техничке оцењиваче у области оцењивања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу и здрављем на раду морају да имају одговарајућу обуку за оцењиваче/интерне оцењиваче и доказе о познавању прописа из области безбедности и здравља на раду.

Кандидати за оцењиваче и техничке експерте, уз испуњење поменутих критеријума из овог одељка, морају ефикасно да комуницирају и писано и усмено, на српском језику.

Кандидати за оцењиваче морају успешно урадити тест провере знања, (у даљем тексту: тест) након учествовања на обуци, која се изводи према процедури *Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте, експерте за одлучивање и обука запослених у АТС-у (АТС-ПР03)*.

Кандидати за техничке експерте, у поступку избора, похађају информативни семинар за техничке експерте или присуствују информативном састанку.

3.4Критеријуми за избор експерата за одлучивање

- образовање: експерти за одлучивање морају имати високу стручну спрему у области природно-математичких, друштвено-хуманистичких, медицинских или техничко-технолошких наука,

- добро познавање и разумевање, односно оцењивање техничких захтева за одређену врсту акредитације, као и техничко знање за област оцењивања усаглашености,
- поседовање личних особина: експерти за одлучивање морају бити, комуникативни, поштени, искрени, дискретни, тактични, аналитични, способни да разликују суштинске и важне, од мање важних тачака, непристрасни, поуздани, поверљиви дипломатични, отворени, самостални, независни и др

3.5Критеријуми за избор лица из АТС-а

Поред критеријума које морају испунити да би били распоређени на одговарајуће радно место, а који су утврђени у Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у АТС-у, лица запослена у АТС-у, која учествују у процесу оцењивања и одлучивања о акредитацији ТОУ, треба да поседују и додатна знања и вештине за обављање послова у процесу у коме учествују.

3.5.1 Потребна (додатна) знања и вештине

За обављање послова преиспитивања пријаве за акредитацију и састављање тима за оцењивање (МПА и ШО/РО и по потреби други учесници, као тим)

- Добро познавање правила и процедура АТС-а,
- Знање о акредитацији уопште и познавање захтева за врсту акредитације (**SRPS** ISO/IEC 17020, **SRPS** ISO/IEC 17021-1, **SRPS** ISO/IEC 17025, **SRPS** ISO/IEC 17024, **SRPS** ISO/IEC 17034, **SRPS** ISO/IEC 17043 , **SRPS** EN ISO/IEC 17065, **SRPS** ISO 15189 и **SRPS** ISO 14065, на пример) за коју је поднета пријава за акредитацију и захтева из докумената за примену, ако постоје,
- Познавање захтева шеме за оцењивање усаглашености (**SRPS** ISO 9001, **SRPS** ISO 14001, референтни документи за методе испитивања/контролисања, на пример), процедура и метода које користи ТОУ које је поднело пријаву за акредитацију.

За обављање послова прегледа документације са оцењивања и доношење одлуке о акредитацији (МПА и ШО/РО, као тим и КА)

- Добро познавање правила и процедура АТС-а,
- Познавање принципа, праксе и техника оцењивања ТОУ,
- Познавање општих принципа система менаџмента и алата који се користе у систему менаџмента,
- Вештина давања запажања – напомена и писања извештаја,
- Знање о акредитацији уопште и добро познавање захтева за врсту акредитације (**SRPS** ISO/IEC 17020, **SRPS** ISO/IEC 17021-1, **SRPS** ISO/IEC 17025, **SRPS** ISO/IEC 17024, **SRPS** ISO/IEC 17034, **SRPS** ISO/IEC 17043, **SRPS** EN ISO/IEC 17065, **SRPS** ISO 15189 и **SRPS** ISO 14065, на пример) за коју је поднета пријава за акредитацију и захтева из докумената за примену, ако постоје,
- Познавање захтева шеме за оцењивање усаглашености (**SRPS** ISO 9001, **SRPS** ISO 14001, референтни документи за методе испитивања/контролисања, на пример), процедура и метода које користи ТОУ које је поднело пријаву за акредитацију.
- Познавање принципа оцењивања заснованог на ризицима,
- Познавање функције и релевантности послова оцењивања усаглашености за клијенте ТОУ,

- Познавање општих захтева из прописа који су у вези са пословима оцењивања усаглашености,
- Способност вредновања исхода процеса оцењивања, укључујући и одговарајуће препоруке тима за оцењивање.

Знања и вештине које АТС треба да поседује за акредитацију серификационих тела за сертификацију система менаџмента – Прилог 3

- Знања и вештине које Акредитационо тело треба да поседује за специфичне активности при акредитацији сертификационих тела за FSMS су наведени у IAF MD 16:2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији Сертификационих тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу храном (FSMS);
- Знања и вештине које Акредитационо тело треба да поседује за специфичне активности при акредитацији сертификационих тела за ISMS су наведени у IAF MD 13:2015, IAF MD – Захтеви за знања особља акредитационог тела за систем менаџмента безбедношћу информација (ISO/IEC 27001);
- Знања и вештине које Акредитационо тело треба да поседује за специфичне активности при акредитацији сертификационих тела за QMS у области медицинских уређаја су наведени у IAF MD 8:2015 Примена ISO/IEC 17011:2004 при акредитацији сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом у области медицинских уређаја (ISO 13485);
- Знања и вештине које Акредитационо тело треба да поседује за специфичне активности при акредитацији верификационих и валидационих тела за гасове стаклене баште су наведени у IAF MD14: 2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији верификационих и валидационих тела за гасове стаклене баште (ISO 14065)

3.6 Кандидовање за оцењиваче и техничке експерте

3.6.1 Подношење пријаве

Подносиоци пријаве за оцењиваче и техничке експерте се пријављују АТС-у, на основу стално отвореног јавног позива на интернет порталу АТС-а, на адреси www.ats.rs. По потреби, АТС може објавити јавни позив за оцењиваче и техничке експерте у средствима јавног информисања. Образац *Пријаве за оцењиваче и техничке експерте* (у даљем тексту: Пријава) (АТС-ПР02-001) може се преузети са интернет портала АТС-а.

Попуњена Пријава (део А) и обавезна документација достављају се АТС-у у писаној и у електронској форми. Попис обавезних докумената је дат у делу Б Пријаве.

Пријављивање се врши за одређену врсту и област акредитације, према Листи кодова/кључних речи за области испитивања/еталонирања/контролисања/сертификације за које подносиоци пријаве поседују одговарајућу компетентност (прилог 1 Пријаве).

Пријаве се региструју у кабинету директора и достављају на даљу обраду Комисији.

Комисију, коју чине председник и **четири** члана, именује директор АТС-а из редова запослених у АТС-у. Сви чланови Комисије су **по правилу** водећи оцењивачи АТС-а. **Комисија ради у складу са Пословником о раду Комисије за избор и праћење перформанси оцењивача и**

техничких експерата АТС-ПК09 и као целина мора да поседује компетентност за све врсте акредитације.

3.6.2 Провера података из пријаве и избор кандидата за обуку/информативни семинар

Комисија током целог поступка избора кандидата уноси одговарајуће податке у образац *Евиденциона листа подносилаца пријава (АТС-ПР02-О02)*. У случају негативне оцене, у било ком делу поступка, Комисија писаним путем обавештава подносиоца пријаве/кандидата о прекиду поступка његовог избора.

Комисија прегледа пријаву и достављену документацију, при чему попуњава део Б Пријаве и ако је потребно, тражи допуну документације.

Након комплетирања документације, Комисија обавља, по правилу, разговор са подносиоцем пријаве о чему и уноси оцену у део В Пријаве.

Комисија може, о компетентности подносиоца пријаве, затражити мишљење одговарајућег техничког комитета, које се уноси у део Г Пријаве.

Коначну оцену, о подносиоцу пријаве, Комисија уноси у део Д Пријаве, након чега прави *Прелиминарну листу кандидата за обуку и информативни семинар (АТС-ПР02-О03)*.

Анализу кандидата из Прелиминарне листе, на основу потреба АТС-а, обавља Комисија у проширеном саставу, заједно са руководиоцем одговарајућег одељења и руководиоцем одговарајућег **одсека**, након чега праве *Листу кандидата за обуку и информативни семинар (АТС-ПР02-О03)* коју достављају директору на сагласност. Коначну Листу кандидата за обуку и информативни семинар (АТС-ПР02-О03), након добијене сагласности директора, Комисија упућује руководиоцу обуке у складу са процедуром *Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте, експерте за одлучивање и обука запослених у АТС-у (АТС-ПР03)*.

За обављање административних послова задужен је сарадник за административно-техничке и опште послове.

3.7 Обука за оцењиваче и информативни семинар за техничке експерте

Кандидати за оцењиваче позивају се на обуку, а кандидати за техничке експерте на информативни семинар у складу са процедуром *Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте, експерте за одлучивање и обука запослених у АТС-у (АТС-ПР03)*. Оцену кандидата за оцењиваче, током похађања обуке, од стране предавача, као и резултат обављеног теста, Комисија уноси у део Ђ Пријаве.

На основу резултата теста провере знања и оцене кандидата, током трајања обуке, Комисија прави предлог и *Листу кандидата за оцењиваче (АТС-ПР02-О04)*.

3.8 Оцена задовољења критеријума и компетентности кандидата за оцењиваче, и техничке експерте, именовање оцењивача и техничких експерата и упис у Регистар

3.8.1 Оцена задовољења критеријума за избор оцењивача

Оцену задовољења критеријума за кандидата за оцењивача обавља Комисија.

3.8.2 Оцена компетентности кандидата за оцењиваче

Задатак Комисије је да се осведочи – оцени компетентност кандидата за оцењивача приликом оцењивања (планирање, оцењивање и извештавање) и познавање метода и поступка оцењивања,

тако што ће оцењивач из Регистра АТС, као представник Комисије, пратити кандидата за оцењивача током оцењивања. Своја запажања представник Комисије бележи на обрасцу *Запажање о раду оцењивача и техничког експерта/вође тима за оцењивање/кандидата за оцењивача (АТС-ПР02-005)*. Комисија, на основу тих запажања попуњава део Е Пријаве.

Кандидат за водећег односно техничког оцењивача прво учествује у најмање једном оцењивању као посматрач, а затим се прати од стране водећег односно техничког оцењивача из Регистра АТС у најмање једном оцењивању које обавља самостално, као вођа или као члан тима за оцењивање. Тачан број посматрања и праћења предлаже Комисија у зависности од искуства и показаних знања и вештина кандидата у претходном делу поступка. У случају да резултати праћења кандидата за оцењивача нису задовољавајући он се прати у још једном оцењивању које обавља самостално уз претходно предузете мере уколико је потребно. Избор оцењивача у којима ће учествовати кандидат за оцењивача, као и потребу за већим бројем оцењивача у којима ће бити праћен врши Комисија у сарадњи са руководиоцем одговарајућег одељења, односно шефом одговарајућег одсека.

Када се оцењује компетентност оцењивача који је већ уписан у Регистар, за нову врсту акредитације, Комисија у сваком конкретном случају утврђује начин оцењивања компетентности у погледу броја и потребе за претходним посматрањем, односно праћењем рада оцењивача, узимајући у обзир његово искуство у оцењивању и расположивост оцењивача већ уписаних у Регистар АТС за ту врсту акредитације.

3.8.3 Оцена задовољења критеријума кандидата за техничке експерте, именовање и упис у Регистар

Након одржавања информативног семинара за техничке експерте или присуства кандидата за техничког експерта информативном састанку у АТС-у, на коме учествује представник Комисије, руководиоца одговарајућег одељења и шеф одговарајућег одсека, Комисија попуњава образац *Листа предлога за именовање и упис у Регистар оцењивача и техничких експерата (АТС-ПР02-006)* и упућује предлог директору АТС-а за именовање и упис техничких експерата у *Регистар (АТС-ПР02-007)*. Уписом у Регистар техничком експерту се додељује идентификациони број.

3.8.4 Избор и именовање оцењивача и упис у Регистар

Уколико је Комисија кандидату за оцењивача, дала позитивне оцене у свим претходним деловима Пријаве, обавља се по потреби завршни разговор са кандидатом, а мишљење уноси у део Ж Пријаве и предлаже директору АТС-а именовање оцењивача на обрасцу (АТС-ПР02-006) *Листа предлога за именовање и упис у Регистар*.

Након именовања од стране директора АТС-а, оцењивач се уписује у Регистар (АТС-ПР02-007) као водећи, односно технички оцењивач, и додељује му се идентификациони број.

Промене статуса за оцењиваче и техничке експерте, који су уписани у Регистар, остварују се спровођењем одговарајућих активности из одељка 3.2, 3.3 и 3.4 ове Процедуре.

Шематски приказ избора оцењивача и техничких експерата дат је у Прилогу 1 ове процедуре.

3.8.5 Легитимација

Сваком оцењивачу и техничком експерту додељује се легитимација, чији је изглед дат у Прилогу 2, а садржи име и презиме, идентификациони број уписа у Регистар и статус оцењивача или техничког експерта. Легитимација се може користити само приликом обављања конкретних оцењивања за које је тим за оцењивање именован.

Легитимација је власништво АТС-а и мора се на захтев вратити.

3.8.6 Позивање на статус оцењивача и техничког експерта

Оцењивач и технички експерт АТС-а може да се позива на статус само у оквиру додељеног задатка од стране АТС-а.

Оцењивач и технички експерт АТС-а има право да у својој биографији користи податке о учешћу на обукама и семинарима које је организовао АТС, као и о упису у Регистар.

Позивање на статус оцењивача и техничког експерта АТС-а у комерцијалне сврхе је забрањено.

3.9 Избор, именовање и упис у Регистар експерата за одлучивање

Кандидат за експерта за одлучивање доставља АТС-у, на позив, пријаву за експерта за одлучивање заједно са биографијом – CV-јем, коју разматра помоћник директора за развој и квалитет и уколико закључи да су испуњени критеријуми прописани у Одељку 3.4 овог упутства, позива кандидата на информативни састанак, на којем га упознаје са задацима у поступку одлучивања о акредитацији, односно раду у комисији за акредитацију.

По потреби, у случају постојања више кандидата за експерте за одлучивање, односно одлуке руководства АТС-а да искусним и дугогодишњим оцењивачима из Регистра оцењивача и техничких експерата, понуди да постану експерти за одлучивање, АТС може организовати информативни семинар за експерте за одлучивање, на коме се кандидати такође упознају са задацима у поступку одлучивања о акредитацији, односно раду у комисији за акредитацију.

Након састанка, односно одржаног семинара, помоћник директора за развој и квалитет, упућује иницијативу директору АТС-а да пријаве за експерте за одлучивање проследи Савету за акредитацију на даље разматрање.

Савет за акредитацију, након разматрања пријаве упућује директору АТС-а, предлог да се подносилац пријаве, (који задовољава критеријуме за избор експерата за одлучивање из Одељка 3.4 овог упутства, а који је похађао информативни семинар за експерте за одлучивање или присуствовао информативном састанку у АТС-у), именује као експерт за одлучивање и упише у Регистар експерата за одлучивање.

Уписивање лица у Регистар експерата за одлучивање врши помоћник директора за развој и квалитет, а Регистар одобрава директор АТС-а.

Уколико због потребе посла, односно немања на располагању одговарајућег експерта за одлучивање уписаног у Регистар, у комисији за акредитацију треба да буде ангажовано лице које испуњава услове из Одељка 3.4 овог упутства, али његова пријава није разматрана на Савету за акредитацију, директор одобрава његово ангажовање привремено, а Савет за акредитацију на првој следећој седници разматра испуњеност прописаних услова и ако су услови испуњени, даје предлог за именовање експерта за одлучивање.

3.10 Праћење перформанси учесника у процесу оцењивања

АТС стално прати и **вреднује** извршење радних задатака, односно компетентност оцењивача и техничких експерата (како екстерно ангажованих, тако и стално запослених у АТС-у) приликом: оцењивања, односно учествовања у раду тима за оцењивање; кроз најављено или ненајављено осведочење, преглед добијене документације са оцењивања и усвајање Извештаја

оцењивању, поступак одлучивања о акредитацији, као и на основу повратних информација оцењиваног ТООУ, мишљења и евентуалних приговора заинтересованих страна.

Праћење перформанси учесника у процесу оцењивања стално запослених (МПА, ШО, РО) се обавља свакодневно кроз рутинско информисање надређених лица о извршењу добијених задатака, повремено информисање о извршеним задацима, на састанцима колегијума директора, као и кроз редовне интерне провере и преиспитивања од стране руководства.

3.10.1 Праћење рада

Након сваког оцењивања у име АТС-а, вођа тима за оцењивање прави запажање о раду за сваког члана тима за оцењивање и записује га на обрасцу *Запажање о раду оцењивача и техничког експерта/вође тима за оцењивање/кандидата за оцењивача (АТС-ПР02-005)* и прилаже уз извештај о оцењивању. Попуњени оригинал образаца одлаже се у досије оцењивача или техничког експерта, а копија остаје у предмету акредитације као прилог извештаја о оцењивању.

У поступку прегледа извештаја о оцењивању **и пратеће документације уз извештај**, шеф одговарајућег одсека, односно руководилац одговарајућег одељења за акредитацију, у сарадњи са менаџером предмета акредитације прави запажање о раду тима за оцењивање на обрасцу *Запажање о раду тима за оцењивање од стране АТС-а (АТС-ПР02-009)* и прилаже га уз извештај о оцењивању, а копије доставља Комисији.

У поступку одлучивања према процедури *АТС-ПР15, Одлучивање и додела акредитације* оцењује се рад чланова тима од стране комисије за акредитацију која се поред компетентних оцењивача за предметну врсту акредитације састоји и од компетентних експерата за област оцењивања усаглашености која је предмет одлучивања. Налази, уколико постоје, су саставни део – прилог документа *Предлози одлука о акредитацији (АТС-ПР15-001)*, а копија се доставља Комисији.

Уколико су запажања о раду вође тима и чланова тима за оцењивање негативна или постоји приговор на њихов рад, Комисија је дужна, да у најкраћем року, преиспита ток датог оцењивања и **писаним путем** обавести директора АТС-а о уоченим пропустима, како би се предузеле одговарајуће мере.

Најмање четири пута годишње, односно тромесечно, Комисија преиспитује формирана запажања, а након анализе **писаним путем** обавештава колегијум директора АТС-а са предлогом адекватних мера за одређене оцењиваче и техничке експерте (допунска обука, ненајављено осведочење у ванредном праћењу, слање писма упозорења оцењивачу у вези његовог рада, брисање из Регистра и сл).

Комисија прати учествовање у оцењивању за сваког оцењивача и техничког експерта уписаног у Регистар и при томе попуњава *Листе оцењивања (АТС-ПР02-008)*.

3.10.2 Најављено/ненајављено осведочење

Рад сваког оцењивача треба да буде, најмање једном у три године, предмет осведочења од стране представника Комисије, који ће обавити, најављено односно ненајављено присуство на оцењивању – **посматрање рада оцењивача** и направити запажање са препорукама о евентуалном побољшању рада оцењивача на обрасцу *Запажање о раду оцењивача и техничког експерта/вође тима за оцењивање/кандидата за оцењивача (АТС-ПР02-005)*.

Уколико постоје записи који указују на недостатке у раду оцењивача или оцењивач није дужи временски период ангажован из неких разлога (дуже одсуство због порођаја или због болести и др.), или је установљен превелики број ангажовања, може се и мимо плана организovati најављено/ненајављено осведочење.

Комисија прави план праћења перформанси оцењивача кроз најављено/ненајављено осведочење за период од три године на обрасцу АТС-ПР02-О10. План садржи имена оцењивача датуме именована за оцењивача у Регистру за одређену врсту акредитације и оквирне термине за њихово праћење, а усклађује се сваке године са годишњим плановима надзорних оцењивача и предложеним мерама за побољшање рада оцењивача и ажурира свака три месеца у циљу уношења потребних измена због насталих околности, како би план могао да буде реализован.

Реализација Плана праћења перформанси оцењивача је предмет сваке интерне провере, а такође и предмет преиспитивања од стране руководства АТС-а, на коме се детаљно анализира извештај о реализацији плана праћења и утврђују потребне мере.

У случају да праћење оцењивача није реализовано на време, односно да план праћења није реализован у потпуности, Комисија предузима мере да се оцењивачи који нису праћени према претходном плану, планирају за праћење на самом почетку временског периода реализације наредног плана. Поред тога, оцењивач који није праћен у складу са планом, не може да буде ангажован у тиму оцењивача АТС-а, док се не обезбеди праћење његовог рада.

3.10.3 Разматрање мишљења и приговора

При праћењу перформанси оцењивача и техничких експерата Комисија узима у обзир и разматра мишљења и евентуалне примедбе вође тима за оцењивање, МПА/ШО/РО, Комисије за акредитацију, разматра и повратне информације акредитованих ТОУ. Усмене или писане повратне информације од акредитованих ТОУ се обавезно користе приликом спровођења програма вредновања перформанси оцењивача. Комисија је одговорна да пажљиво размотри време слања повратних информација и њихову веродостојност.

Формални приговори на рад оцењивача и техничких експерата решавају се у складу са процедуром *Решавање приговора и жалби (АТС-ПР16)*.

3.10.4 Остали начини праћења

Налази са колегијалних оцењивача од стране ЕА се обавезно користе као средство за вредновање перформанси оцењивача.

Перформансе оцењивача се вреднују и неплански и неформално, као нпр. на заједничким састанцима по одређеним питањима, на којима учествују оцењивачи, на редовним годишњим састанцима оцењивача и др.

3.11 Праћење перформанси учесника у процесу одлучивања

АТС стално прати и оцењује перформансе лица укључених у поступак одлучивања о акредитацији кроз праћење рада у текућој години, преглед и анализу датих мишљења чланова комисије за акредитацију и предлога одлука о акредитацији. Успостављени су следећи критеријуми за праћење и оцењивање перформанси учесника у процесу одлучивања о акредитацији и то:

- разумевање извештаја и пратећих записа који су предмет разматрања у процесу одлучивања;

- разумевање принципа и техника оцењивања које спроводи АТС;
- способност демонстрације сопствене компетентности у поступку одлучивања о акредитацији;
- однос према послу и
- особине (дипломатичност, отвореност, самосталност, независност).

Праћење и оцењивање перформанси учесника у процесу одлучивања, обављају помоћник директора за развој и квалитет и саветник директора, за све учеснике у процесу одлучивања, а њихове перформансе прати и оцењује директор и лице које он одреди, а које има искуства у организовању и раду комисија за акредитацију.

Једанпут годишње се резултати праћења систематизују, анализирају, израђује се Извештај о праћењу перформанси учесника у процесу одлучивања о акредитацији, који се разматра током преиспитивања од стране руководства.

3.12 Усавршавање и напредовање

АТС ће за оцењиваче, техничке експерте, експерте за одлучивање, као и запослене у АТС-у, организовати, најмање једном годишње, а у складу са процедуром *Обука за оцењиваче, информативни семинар за техничке експерте, експерте за одлучивање и обука запослених у АТС-у (АТС-ПР03)* семинаре/специјализоване скупове/округле столове/радионице из специфичних области ради упознавања, дискусије и решавања одређених питања из домена акредитације, а увек у случају када је извршена битна измена у поступку акредитације коју спроводи АТС.

АТС подстиче своје запослене, оцењиваче, техничке експерте и експерте за одлучивање на стално усавршавање својих знања и вештина кроз допуну образовања и професионално усавршавање, као и учешћем на: одговарајућим скуповима, семинарима, радионицама, курсевима и обукама; кроз активности у професионалним удружењима и конференцијама, одговарајућим техничким комитетима, радним телима и комисијама.

3.13 Записи о оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање

АТС води записе о ангажованим оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање, о њиховим одговарајућим квалификацијама, обуци, искуству, компетентности и запажањима о праћењу рада. Ови записи чине досије оцењивача или техничког експерта или експерата за одлучивање и воде се у складу са процедуром *Управљање записима (АТС-ПР04)*.

АТС одржава ажуриране записе о оцењивачима и техничким експертима у досијеима који садржи следеће:

а) Попуњен образац Сажете информације о квалификацијама оцењивача/техничког експерта АТС-ПР02-О11 са подацима:

- име и презиме,
- адреса,
- број телефона и имејл адреса,
- идентификациони број из Регистра,
- статус у Регистру АТС-а и датум уписа у Регистар,
- организација у којој је запослен и положај који заузима у њој,

- образовне квалификације и професионални статус,
- радно искуство,
- подаци о обукама за системе менаџмента и активности оцењивања,
- подаци о компетентности за области оцењивања усаглашености,
- подаци о искуству у оцењивању,
- подаци о запажањима вође тима односно менаџера предмета акредитације о раду оцењивача односно техничког експерта,
- подаци о запажањима Комисије о редовном праћењу рада.

б) објективне доказе о наводима из попуњеног обрасца АТС-ПР02-О11 (фотокопије диплома, потврда, сертификата и сл.).

Део поменутих података из досијеа уписују се у Регистар оцењивача и техничких експерата, који се води на обрасцу АТС-ПР02-О07 и у електронску базу података о оцењивачима и техничким експертима, која укључује и скенирана документа наведена под б).

Једном у две године Комисија ажурира податке о одржавању компетентности оцењивача прикупљајући ажуране информације ради потврђивања компетентности за одговарајуће области оцењивања усаглашености за које је оцењивач односно технички експерт именован.

АТС одржава ажуриране записе о експертима за одлучивање, кроз досије који садржи следеће податке:

- име и презиме,
- адресу, број телефона, имејл адресу,
- статус у Регистру АТС-а и датум уписа у Регистар,
- назив организације у којој је запослен и положај који заузима у својој организацији,
- образовне квалификације и професионални статус,
- радно искуство,
- искуство у оцењивању ГОУ,
- компетентност за области оцењивања усаглашености,
- запажања лица које прати перформансе експерта за одлучивање, о раду експерта за одлучивање.

3.14 Брисање из Регистра

Одлуку о брисању оцењивача и техничких експерата из Регистра оцењивача и техничких експерата доноси директор АТС-а, на предлог Комисије.

Разлози - критеријуми за брисање из Регистра могу бити:

- неадекватно одржавање компетентности у одређеној области за одређену врсту акредитације;
- неангажовање водећег и техничког оцењивача у периоду од три године;

- постојање **чињеница** (запажања **или слично**) које битно **нарушавају** углед АТС-а или више негативних оцена;
- одбијање ангажовања за послове оцењивања без оправданог разлога;
- неприсуствовање годишњим семинарима односно курсевима, **које организује АТС**, без оправданог разлога;
- непридржавање **прописаних правила и процедура АТС-а**;
- **виша сила**.

О одлуци о брисању из Регистра, оцењивач или технички експерт се обавештава писаним путем.

Сваки оцењивач и технички експерт може, на лични захтев, да буде брисан из Регистра у било које време.

Лице које је брисано из Регистра, дужно је да одмах врати АТС-у Легитимацију и престају му права које је стекло уписивањем у Регистар.

Одлуку о брисању експерата за одлучивање из Регистра експерата за одлучивање доноси директор АТС-а, на предлог помоћника директора за развој и квалитет и/или Савета за акредитацију.

Критеријуми за брисање из Регистра могу бити:

- одбијање ангажовања у Комисији за акредитацију без оправданог разлога,
- виша сила,
- непоштовање уговорних обавеза;
- непридржавање прописаних правила и процедура АТС-а.

О одлуци о брисању из Регистра, експерт за одлучивање се обавештава писаним путем.

Сваки експерт за одлучивање може, на лични захтев, да буде брисан из Регистра у било које време.

3.15 Међусобни односи АТС-а и ангажованих лица у процесу акредитације

3.15.1 Предмет и трајање обављања посла

Међусобне обавезе АТС-а и оцењивача, техничких експерата и експерата за одлучивања, ангажованих за потребе оцењивања, односно одлучивања у поступку акредитације, утврђују се уговором који се потписује једном годишње, **изузев уговора који се склапа са оцењивачима/техничким експертима за свако ангажовање**, у складу са упутством *Склапање и реализација уговора са ангажованим лицима у процесу акредитације (АТС-УП10)*.

Ако оцењивач односно технички експерт, оцени да нема одговарајуће знање и искуство потребно за пријављену врсту и област акредитације, а буде предложен за именовање од стране АТС-а у тим за оцењивање, дужан је да о томе информисе АТС, како би се извршила одговарајућа замена. Комисија ће након тога извршити неопходну анализу и предложити измене у досијеу оцењивача/техничког експерта и Регистру.

АТС ће сматрати да је задатак додељен оцењивачу и техничком експерту завршен када се заврши последња активност из поступка за који је ангажован.

Оцењивачи и технички експерти обавезују се уговором, да послове оцењивања реализују у предвиђеном року, да поступе по евентуалним примедбама АТС-а и отклоне идентификоване недостатке у извршеним пословима, односно да у новом року, датом од стране АТС-а изврше уговорене послове.

3.15.2 Обавезе оцењивача и техничких експерата

Оцењивачи и технички експерти дужни су (осим поштовања обавеза дефинисаних уговором):

- да оцењивање заснивају на објективном посматрању, чак и у стресним ситуацијама;
- да резултате оцењивања прикажу без страха или пристрасности;
- да су у потпуности предани и привржени процесу оцењивања;
- да поштују и промовишу Кодекс оцењивача (АТС-УП21);
- да информишу АТС о свакој промени података уписаних у документацији која се налази у досијеу оцењивача и техничких експерата АТС-а и да доставе потребне доказе о томе;
- да достављају потврде о одржавању компетентности;
- да присуствују семинарима (курсевима) који се организују за оцењиваче и техничке експерте АТС-а;
- да својим понашањем и држањем не нарушавају углед АТС-а;
- да информишу АТС о свим чињеницама које могу да наруше углед АТС-а;
- да приликом јавног наступања не износе податке из докумената нити објављују мишљења, коментаре и ставове у вези акредитације, а без одобрења АТС-а;
- да достављају АТС-у предлоге и сугестије за унапређење националног система акредитације.

Вођа тима за оцењивање (водећи оцењивач) осим наведеног, дужан је да:

- по потреби, на захтев менаџера предмета акредитације учествује у избору чланова тима за оцењивање,
- израђује план оцењивања,
- буде ментор кандидатима за оцењиваче током демонстрације њихове компетентности у поступку избора за оцењиваче,
- спречи појаву могуће конфликтне ситуације,
- представља тим за оцењивање пред руководством ТОУ које је предмет оцењивања.

3.15.3 Накнада оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање

Оцењивачи, технички експерти и експерти за одлучивање имају право на накнаду, која се утврђује одговарајућим уговором о ангажовању. Накнада се исплаћује након испуњавања уговорних обавеза - испоруке свих уговорених резултата од стране оцењивача, техничких експерата, односно експерата за одлучивање.

3.15.4 Документација која се доставља оцењивачима, техничким експертима и експертима за одлучивање

АТС ће оцењивачима и техничким експертима ставити на располагање сва потребна документа за обављање послова оцењивања, а експертима за одлучивање сва документа потребна за одлучивање.

Иностраном оцењивачу из Регистра оцењивача и техничких експерата, вођи или члану тима за оцењивање, на располагање ће се доставити сва потребна документа за обављање послова оцењивања, на енглеском језику, по потреби.

Приликом послова оцењивања, оцењивачи и технички експерти дужни су да се прецизно придржавају одредаба из докумената АТС-а којима је регулисан поступак оцењивања, а експерти за одлучивање одредаба докумената којима је регулисан поступак одлучивања.

АТС ће, сходно Правилима акредитације, оцењиваче, техничке експерте и експерте за одлучивање информисати о променама у систему акредитације које се односе на поступак оцењивања и/или одлучивања и доставити им ажуриране верзије докумената у складу са процедуром *Управљање документима (АТС-ПР01)*.

3.16 Сукоб интереса, интегритет, непристрасност и поверљивост

3.16.1 Сукоб интереса

Оцењивачи, технички експерти или експерти за одлучивање, ангажовани за послове оцењивања, односно одлучивања, не смеју да буду у професионалном, финансијском, консултантском, родбинском или било ком другом интересном односу који може оцењивача, техничког експерта или експерта за одлучивање, довести у сукоб интереса са ТОУ које је предмет оцењивања, односно о чијој се акредитацији одлучује.

3.16.2 Интегритет и непристрасност

Оцењивачи, технички експерти и експерти за одлучивање, ангажовани за послове оцењивања, односно одлучивања, дужни су да испољавају максималну објективност у свим околностима приликом обављања посла за који су ангажовани, као и да информишу АТС о свим чињеницама, утицајима или притисцима који могу да наруше независност и непристрасност њиховог рада за потребе АТС-а.

3.16.3 Поверљивост

Оцењивачи, технички експерти и експерти за одлучивање, обавезни су да све информације добијене током оцењивања, односно одлучивања о акредитацији, третирају као поверљиве, у складу са *Изјавом о поверљивости (АТС-УП10-006)*. Информације о оцењивању, односно одлучивању могу се дати трећим лицима само уз одобрење лица и/или ТОУ на које се односе. Ово се не односи на информације које се достављају АТС-у, уколико су то информације које се захтевају у процесу акредитације.

3.16.4 Консултантске услуге

Оцењивачи и технички експерти ангажовани за послове оцењивања не могу бити консултантима телу за оцењивање усаглашености која је предмет оцењивања, све док не буду замењени у тиму за оцењивање или док им не истекне одговорност и задужење као вође/члана тима за оцењивање тела за оцењивање које се оцењује.

Експерти за одлучивање не смеју да прихвате да одлучују о акредитацији ТООУ, уколико су истом ТООУ пружали консултантске услуге у вези акредитације.

4. ДИСТРИБУЦИЈА ДОКУМЕНТА

Овај документ користе сви запослени у АТС-у, кандидати за оцењиваче и техничке експерте и оцењивачи, технички експерти и експерти за одлучивање уписани у Регистар. Запосленима у АТС-у документ је доступан у на серверу "Juatsrv" у фолдеру "QMS_ATS" и наслову "Процедуре". Кандидатима за оцењиваче и техничке експерте и оцењивачима и техничким експертима документ је доступан на интернет порталу www.ats.rs.

5. ПРИЛОЗИ

Прилог 1: Шематски приказ избора оцењивача и техничких експерата

Прилог 2: Образац легитимације

Прилог 3: **Захтеви за компетентност особља које учествује у процесу акредитовања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента**

6. ОБРАСЦИ

АТС- ПР02-001 Пријава за оцењиваче и техничке експерте

АТС- ПР02-002 Евиденциона листа подносилаца пријава

АТС- ПР02-003 Прелиминарна листа/листа/коначна листа кандидата за обуку и информативни семинар

АТС- ПР02-004 Листа кандидата за оцењиваче

АТС- ПР02-005 Запажање о раду оцењивача и техничког експерта/вође тима за оцењивање/кандидата за оцењивача

АТС- ПР02-006 Листа предлога за именовање и упис у Регистар оцењивача и техничких експерата

АТС- ПР02-007 Регистар оцењивача и техничких експерата

АТС- ПР02-008 Листа оцењивања у којима је учествовао оцењивач/технички експерт

АТС-ПР02-009 Запажање о раду тима за оцењивање од стране АТС-а

АТС-ПР02-010 План праћења перформанси оцењивача

АТС-ПР02-011 Сажете информације о квалификацијама оцењивача/техничког експерта

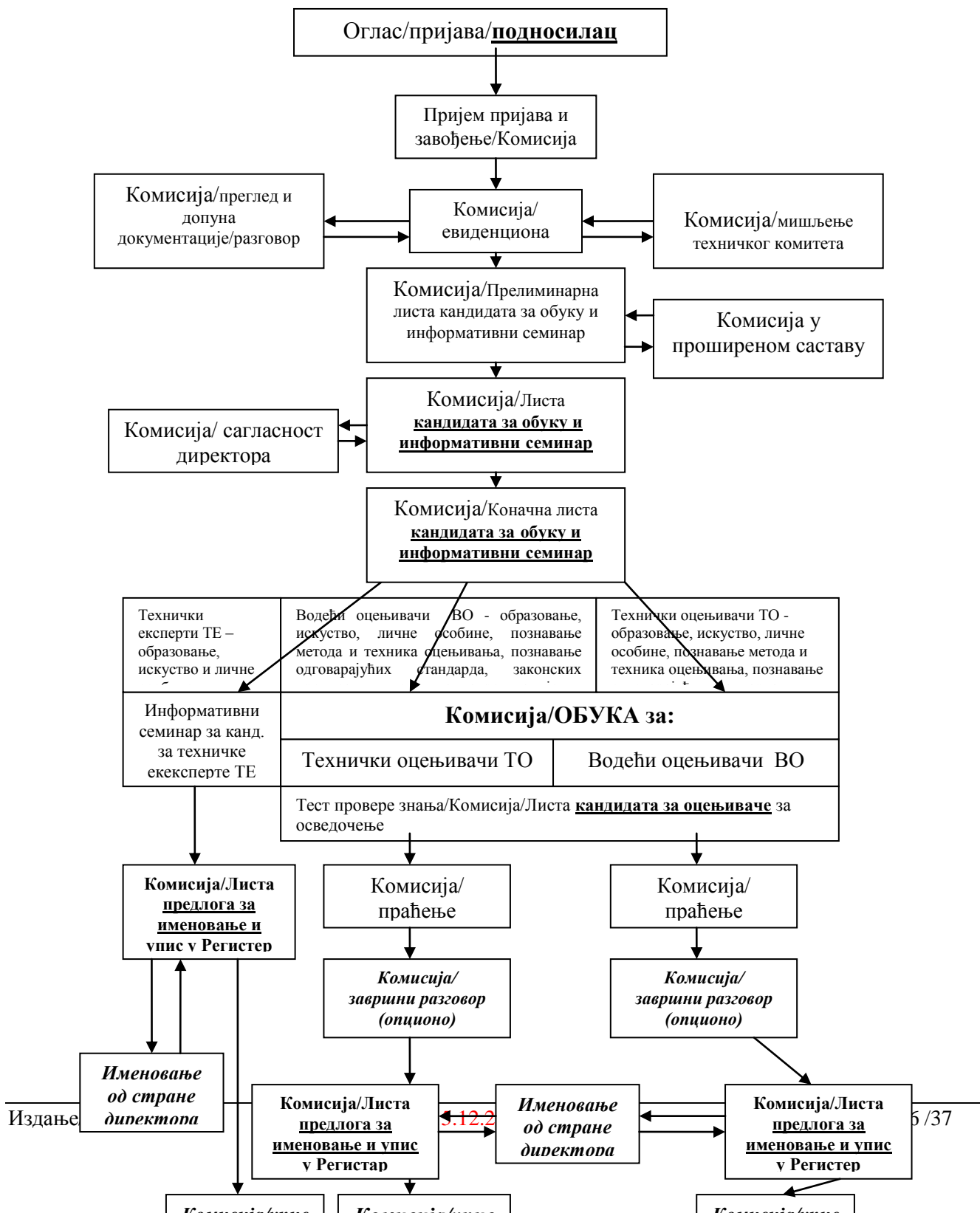
7. ЛИСТА ИЗМЕНА ДОКУМЕНТА - АТС- ПР02

Издање/ измена	Датум издања/ измене
1/0	11.02.2009.
2/0	18.08.2010.
2/1	18.03.2011.
3/0	25.12.2011.

3/1	8.10.2013.
3/2	10.09.2015.
4/0	31.05.2017.
4/1	15.12.2017.

Прилог 1

АТС

Прилог 2

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ЛЕГИТИМАЦИЈА

АТС
АКРЕДИТАЦИОНО ТЕЛО СРБИЈЕ

Име и презиме

Ид. број

ВОДЕЋИ ОЦЕЊИВАЧ

Категорија

Ималац ове легитимације овлашћен је да у име АТС - а обавља послове оцењивања у поступку акредитације и надзора над радом тела за оцењивање усаглашености.

Ималац легитимације је дужан да за време обављања наведених послова носи легитимацију и да је покаже ако се то од њега захтева.

Забрањено је давати легитимацију другим лицима, послужити се туђом легитимацијом као својом или је злоупотребити на неки други начин.

Датум

Оверава

АТС
АКРЕДИТАЦИОНО ТЕЛО СРБИЈЕ

Ова легитимација је власништво АТС - а. Ако је пронађете молимо вас да је вратите у АТС, Бул. Михаила Пупина 2, 11070 Београд.

Прилог 3

Захтеви за компетентност особља које учествује у процесу акредитовања сертификационих тела за сертификацију система менаџмента**IAF MD 16:2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији Сертификационих тела за сертификацију система менаџмента безбедношћу храном (FSMS)**

У ISO/IEC 17011 тачка 6.2.1 се захтева од Акредитационог тела да идентификује компетентности потребне за сваку акредитациону активност. У следећој табели се наводе знања и вештине које Акредитационо тело Србије треба да поседује за специфичне активности при акредитацији сертификационих тела за FSMS. **X** значи да особље АТС-а треба да има општи ниво знања и вештина. **X+** указује на потребу за особље АТС-а треба да има виши ниво знања и вештина стечених у пракси или на неки други начин.

Акредитационе функције	Преглед документације	Оцењивање	Осведочење	Одлучивање	Вођење предмета
Компетентности <i>Напомена 1</i>					
Познавање и способност примене принципа оцењивања, праксе и технике (методологије)		X+	X+	X	X
Познавање и способност примене захтева ISO/IEC 17021 и ISO/TS 22003	X	X+	X+	X	X
Познавање процеса сертификације који спроводи ТОУ	X	X+	X	X	X
Познавање и способност примене захтева ISO 22000 или других FSMS стандарда за сертификацију	X	X+	X+	X	

Знање и способност примене следећег што је у вези са системом менаџмента безбедношћу храном: - HACCP принципи - Менаџмент безбедношћу хране, укључујући PRP-ове - правни оквир	X	X+	X+	X	
Познавање и способност примене (у сектору ланца исхране која се оцењује); - важећи принципи HACCP - релевантне PRP - идентификација опасности за безбедност хране - мере контроле - производи, процеси и праксе - повезани правни захтеви (напомена 2)			X+		
Познавање бизнис сектора клијената ТООУ			X		
Познавање културних и друштвених обичаја који се односе на категорије и географска подручја који треба да буду оцењени.		X	X		

Напомена 1: Када тим спроводи оцењивање, потребна компетентност се захтева за тим у целини, а не за сваког члана тима појединачно. Међутим, када оцењивање обавља појединац, онда он мора имати све компетентности које су наведене.

Напомена 2: Законски захтеви наведени у табели подразумевају разумевање прописа за које се очекује да организација која је предмет осведочења са њима буде усаглашена, било да они важе за сектор прехранбене индустрије или земљу / државу / провинцију у којима организација ради.

Напомена 3: Када група (комисија) разматра извештаје са оцењивања и доноси одлуке о

акредитацији, потребно знање треба да има група у целини, а не сваки појединац члан групе.

IAF MD 13:2015, IAF MD – Захтеви за знања особља акредитационог тела за систем менаџмента безбедношћу информација (ISO/IEC 27001)

4. Захтеви за знање

4.1 У ISO / IEC 17011 тачка 6.2.1 (а), се захтева од акредитационих тела да опишу (пропишу) за сваку активност која је укључена у процес акредитације потребне компетентности. У обавезујућем Анексу А пописане су области знања за које Акредитационо тело мора да пропише да су обавезујуће за поједине функције при акредитацији тела која обављају послове провере и сертификације ISMS. Захтеви за знањем наведени у овом анексу су комплементарни са основним вештинама и знањима потребним за сваку функцију у Акредитационом телу.

4.2 Генерално, сваки оцењивач укључен у ISMS оцењивање мора да има ниво знања који је описан у А1 до А5 у Анексу А IAF MD 13:2015. Знања описана у А6 и А7 може имати тим као целина.

4.3 Када група разматра извештаје са оцењивања и доноси одлуке о акредитацији, знање треба да има група у целини, а не сваки поједини члан групе.

4.4. Особље који је укључено у менаџмент шемом (руковођење организационом целином и вођење предмета) мора да има знање о ISO/IEC 17021. Ако особље нема додатна знања описана у Анексу А, Акредитационо тело мора да обезбеди приступ потребним знањима.

4.5 Процеси и рад (операције - послови) клијента TOY у вези са ISMS обухватају:

- типичне пословне активности које се односе на техничке области (видети ISO/IEC 17021: 2011, тачку 7.1.2);
- информациона и комуникациона технологија специфична за техничку област;
- информационе и безбедносне технологије и пракса специфичне за техничке области, посебно идентификација безбедносних информација у вези претњи и рањивости и сродних ублажавања и контроле;
- релевантне законске захтеве.

Законски захтеви наведени у табели су прописи са којима организација која је предмет осведочења треба да буде усклађена било да важе у области безбедности информација или у земљи / држави / провинције у којима организација ради.

У следећој табели се наводе знања и вештине које Акредитационо тело треба да поседује за специфичне активности при акредитацији сертификационих тела за ISMS. **X** значи да особље Акредитационог тела треба да има општи ниво знања и вештина за дату ставку. **X+** указује на потребу да особље Акредитационог тела треба да има виши ниво знања и вештина за дату ставку.

Предмет - тема / Акредитационе функције	Преглед документације (као део оцењивања)	Оцењивање на локацији	Осведочење	Преиспитивање Извештаја о оцењивању и одлучивање	Менаџмент шемом – руковођење целином и вођење предмета
A1. Терминологија и принципи у вези са ISMS укључујући ISO/IEC 27000	X	X	X	X	X
A2. Технике – методологија провере укључене у ISO/IEC 27007 и ISO/IEC TR 27008		X	X		
A3. ISO/IEC 17021 и ISO/IEC 27006	X+	X+	X	X	X
A4. ISO/IEC 27001	X	X+	X+	X	
A5. Општи правни и регулаторни захтеви у вези са ISMS	X	X	X+	X	
A6. Генеричке са ISMS повезане технологије, укључујући - информационе безбедносне технологије и пракса	X	X	X	X	

- информационе и комуникационе технологије - процена ризика и управљање ризиком					
A7. Процеси рад клијента ТООУ који су у вези са ISMS			X		

IAF MD 8:2015 Примена ISO/IEC 17011:2004 при акредитацији сертификационих тела за сертификацију система менаџмента квалитетом у области медицинских уређаја (ISO 13485)

Потребне врсте знања и вештине за особље које је укључено у IAF ISO 13485 активности

Акредитационе функције Знања и вештине	Преиспитивање пријаве	Преглед документације	Тим за оцењивање	Тим за осведочење	Преиспитивање Извештаја о оцењивању и одлучивање	Вођење предмета
Принципи и примена система квалитета		X	X	X	X	
Разумевање важећих GHTF SG4 и SG3 докумената. (одржава их IMDRF)		X	X+	X+	X	X
Разумевање ISO 13485			X	X	X*	
Разумевање општих регулаторних захтева (прописа) који су релевантни за произвођаче медицинских уређаја			X	X	X*	
Преглед медицинских средстава, њихова намена, безбедност и ризици.			X	X		
Законски оквир,			X	X		

укључујући и регулаторне захтеве, њихово спровођење, и улога серт. тела						
Информације о производима, процесима и организацији клијената ТООУ, да би се одредиле компетентности које су потребне за аудит тим и за одлуку о сертификацији			X			
Информације о процесима и организацији ТООУ, које су потребне да се утврде компетентности потребне за тим за оцењивање и за одлуке о акредитацији						X
Познавање производа, процесе и организације клијента ТООУ				X		
Способност да се потврди да су процеси ТООУ одговарајући за подршку IAF ISO 13485 шеме		X	X	X		
Способност да потврди да је ТООУ компетентно да обави сертификацију произвођача, узимајући у обзир процесе и производе који су укључени			X	X	X	
Способност за одређивање потребног одговарајућег трајања оцењивања						X

Идентификација медицинских средстава, укључујући сложеност, технологије, намену и класификацију ризика			X	X		
Распоређивање - одређивање потребних компетентности оцењивача и захтева						X
Знање потребно за идентификовање и вредновање фактора који утичу на одговарајући програм сертификације произвођача медицинских уређаја који тражи сертификацију у регулаторном окружењу			X	X		
Разумевање послова које обавља акредитовано ТОУ		X	X		X	X
Разумевање IAF обавезујућих докумената за ISO 13485 шему	X	X	X	X	X	X
Разумевање ISO/IEC 17021		X	X	X	X	X

* НАПОМЕНА 1: Очекује се да ће ниво разумевања за ову активност бити мањи него за тим за оцењивање

Скраћенице:

GHTF – Радна група за глобално усклађивање (представници регулаторних органа за медицинска средства)

IMDRF – Међународни форум регулаторних органа за медицинска средства

IAF MD14: 2014, Примена ISO/IEC 17011 при акредитацији верификационих и валидационих тела за гасове стаклене баште (ISO 14065)

Потребна додатна знања и вештине за особље акредитационог тела укључено у примену ISO 14065 активности.

У следећој табели су наведене додатне врсте знања и вештина које Акредитационо тело мора да дефинише за специфичне функције.

X: Акредитационо тело мора да дефинише критеријуме и дубину знања, за сваку од функција које могу да се изврше од стране појединца или групе.

Акредитационе функције	Преиспитивање пријаве, планирање оцењивања и администрирање акред. програмом (вођење предмета)	Преглед документације	Тим за оцењивање	Тим за осведочење	Преглед Извештаја са оцењивања и одлучивање о акредитацији
Компетентности					
Разумевање принципа и процеса валидације и/или верификације		X	X	X	X
Разумевање додатних GHG програма и/или регулаторних захтева за Акредитационо тело и тела за валидацију и / или верификацију, где је применљиво	X	X	X	X	X
Способност разматрања и разумевања траженог обима акредитације ТОО ради одређивања	X	X			

компетентности потребне за оцењивање					
Разумевање обима посла ТООУ и способност да се потврди да је квалификација његовог особља одговарајућа за тај обим посла		X	X	X	
Способност да одреди одговарајуће трајање оцењивања	X				
Способност да разуме и оцени процесе тима за валидацију и/или верификацију, за спровођење оцењивања, базираног на процени ризика, свих GHG извора, понора и резервоара и узорковања одговарајућег броја система, извора и методологија прорачуна, проналажења грешака или пропуста у оквиру GHG тврдњи о којима се извештава у датом сектору			X	X	X
Способност да се идентификује исправност географских граница једне организације, организационих граница, и јединица извештавања (нпр			X	X	X

учешћа у капиталу, оперативна контрола, ор финансијска контрола)					
Разумевање ISO 14064-1 или релевантних GHG програмских захтева	X	X	X	X	X
Разумевање ISO 14064-2 или релевантних GHG програмских захтева	X	X	X	X	X
Разумевање ISO 14064-3 или релевантних GHG програмских захтева	X	X	X	X	X
Разумевање ISO 14065 и ISO 14066 или релевантних GHG програмских захтева	X	X	X	X	X
Разумевање IAF MD6	X	X	X	X	X
Разумевање овог IAF MD	X				